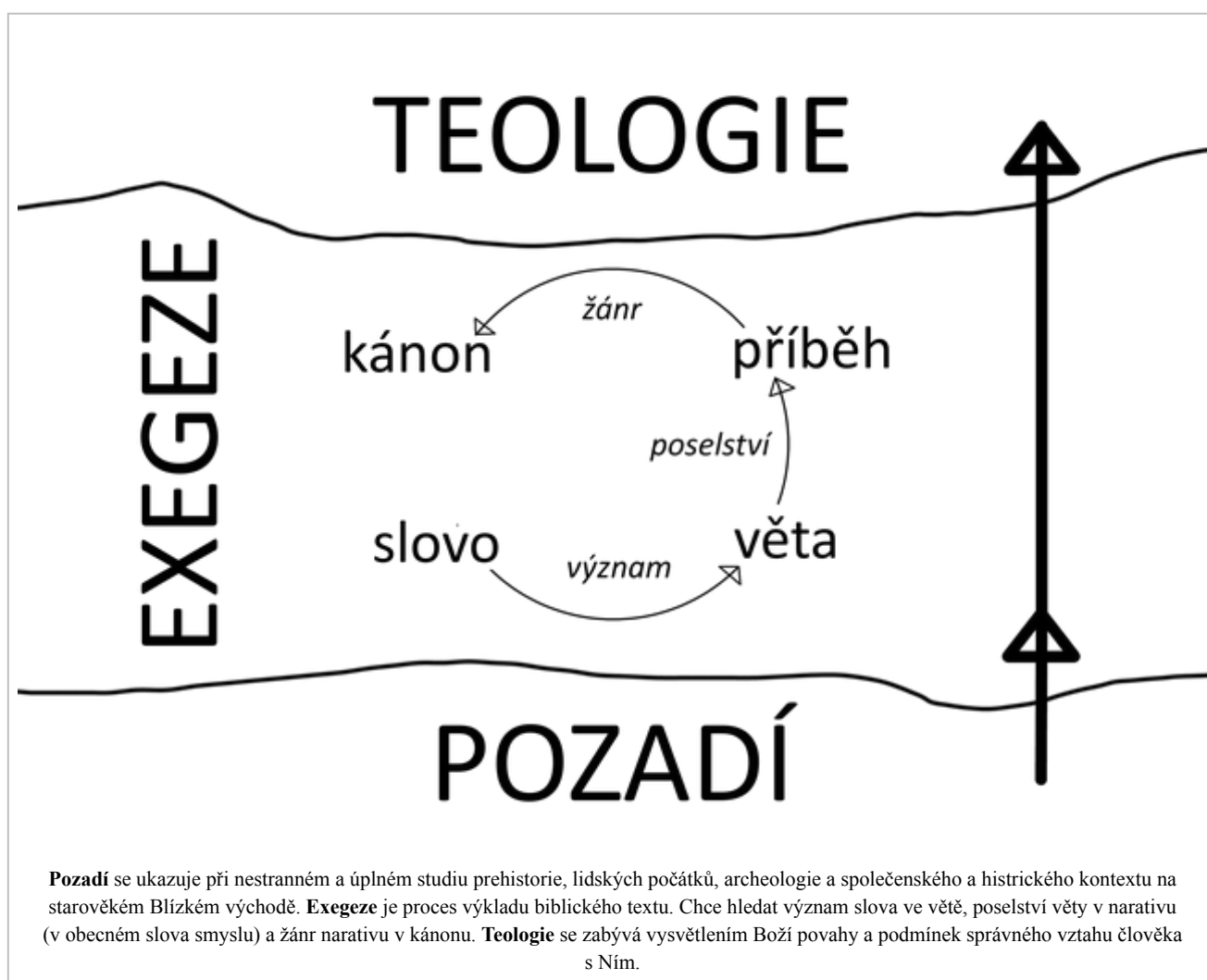

Směr informace v hermeneutickém rámci

Teologie | 18.10.2015 @ 14.00

Na konci srpna jsem ze CTS dostal plán vyučování pro tento akademický rok. Abych dokončil všechny předměty v tomto roce, měl bych jich absolvovat celkem pět, z toho tři zaměřená na Starý zákon, mou toliko oblíbenou oblast bádání. V lednu pojedou na předmět Teologie Starého zákona, v dubnu na Exegezi SZ a v květnu na Pozadí SZ. Když jsem se na toto pořadí předmětů podíval, vybavilo se mi cosi, o čem jsem několikrát přemýšlel a co jsem nedávno také kreslil studentům na tabuli. Pozadí, exegeze a teologie by totiž podle mého názoru měly v hermeneutice zachovat při vzájemném ovlivňování přesné pořadí, které se nesmí otočit. Ono pořadí je opačné, než jaké je letos v plánu vyučovaných předmětů na CTS, ale kritizovat je za to nemohu, protože je moje věc, že chci absolvovat všechny zrovna letos. Některé jsem mohl přeci absolvovat už minulý rok.

Podle mně je to tedy takto: Začínáme s **pozadím Starého zákona**, abychom **informovali naši exegezi**. A pouze **správná exegeze**, která byla **informována poznáním biblického pozadí**, může být extrapolována v **teologii Starého zákona**. Toto jednoduché schéma by mělo daný princip objasnit.

Všimněte si směru šipky vpravo. Co se stane, když se její směr obrátí? Katastrofa! Naše **teologie bude věčena do exegeze** a zplodí **exegetickou nezbytnost**. Tato nezbytnost zase ovlivní naše studium pozadí, protože když na biblickém pozadí narazíme na něco, co odporuje naší exegezi, budeme muset dělat mrtvého brouka. A pokud na pozadí nenalezneme to, co tam naše exegetická nezbytnost potřebuje, pak se začneme honit za přízraky a přeludy.

Příklady změněného směru šipky

Příkladem takového přeludu je **(1) pátrání po historickém Adamovi**. Augustin před patnácti stoletími špatně přeložil verš Římanům 5,12. Neuměl řecky, aby eph' hō přeložil jako *neboť*, jak to dělají všechny moderní překlady, ale ve Vulgátě se dočetl, že „smrt zasáhla všechny, protože v němž všichni zhřešili.“ Nebyla to chyba Jeronýma, bylo to nedorozumění způsobené jazykovou bariérou mezi Augustinovou latinou a řečtinou apoštola Pavla. Ze špatného překladu vyplynula špatná exegeze, která informovala špatnou teologii, když Augustin v antipelagiánském rozčilení přišel s doktrínou o dědičné Adamově vině, již je vinen každý nově narozený člověk. Podmínka této doktríny je zřejmá: Aby mohl nově narozený člověk zdědit vinu za hřích, byť jej nespáchal, musel jej v historii spáchat člověk jménem Adam. Tento člověk tedy podle Augustinovy doktríny, kterou stále řada křesťanů ke své škodě zastává, musel nutně existovat v historii¹. (Extempore: Problém této doktríny je v tom, že nesouhlasí s Pavlovým zřejmým názorem, že úplně každý člověk zhřešil [Ř 3,23; 7,23], což je pouhou a jedinou příčinou naší vzdálenosti od Boha.)

Jaký to má dopad na Genesis 2–3? Takový, že již není možné klasifikovat tyto kapitoly jako žánr nehistorického příběhu, tj. jako mýtus, byť by to bylo nasnadě, protože by došlo k narušení doktríny o dědičné vině. Teologie tak informuje exegezi příběhu o stvoření a pádu člověka tím, že jí vnucuje předpoklad historického pana Adama v roce 4000–10000 př. Kr. Dále tato teologie deformuje naši představu o pozadí Starého zákona tím, že podle ní musí být všichni lidé na planetě potomky Adama, aby mohli sdílet jeho vinu. Toto pojetí, ačkoli by si žádalo delšího pojednání, odmítám. Problém není ani tak s možností existence Adama, pro kterou existují přijatelné teorie a celkem rozumné důkazy². Problém spočívá v tom, že Adam podle jakési historické doktríny musí nutně být historickým praotcem všech lidí na planetě.

Dalším příkladem je **(2) alegorizace**, čili metoda výkladu používaná hojně v patristickém období. Již zmíněný Augustin například píše, že „Kristus byl zobrazen v Noemovi podobně, jako byl v korábu zobrazen celý svět. V korábu byly shromážděny všechny typy zvířat, aby představovala všechny národy“³. Již zmíněný Jeroným nasazuje ještě vyšší laťku zbožných a pěkných, leč nelogických spojení, když píše, že

Jákob si dal pod hlavu kámen, aby si oddechl. Kámen pod jeho hlavou byl Kristus. Nikdy před tím si nedal pod hlavu kámen, jen když utíkal, neboť Kristus je oporou všech pronásledovaných [...] Kámen je Kristus, který stavitelé odmítli (Ž 118,22). Toto je kámen v Knize Samuelově zvaný Ebenezer, kámen pomoci (1 Sam 4,1; 7,12)⁴.

Patristické období je za námi a my jaksi při vši pokoře vidíme, že cestou alegorizace to nejde. Problém alegorizace a v případě Jeronýma i nezdůvodněných spojení (Kristus = kámen ergo Kristus = všechny ostatní zajímavé kameny v Bibli) spočívá v tom, že uchopí jakýsi klíč, v tomto případě Krista jako teologický koncept, načež jím začne všechno odemykat. V případě Genesis se nám tím však úplně zavírá cesta analýze narativu takového, jak jej zamýšlel sám autor, jakož i historického pozadí, v němž autor žil.

Třetím příkladem budiž **(3) dispenzacionalismus** jako hermeneutický systém, který klade velký důraz na postupnost zjevení. To samo o sobě není špatné. Během několika věků v dějinách Bůh postupně odkryl svou slávu. Jinak Adamovi, jinak Noemovi, jinak Abrahamovi, jinak Mojžíšovi a jinak v církvi. V budoucnu se Kristus ujme pozemské vlády během tzv. milénia neboli tisíciletého království, kdy budou rovněž naplněna zaslíbení daná Izraeli, resp. Davidovi (2S 7,13), Šalomounovi (1Kr 9,5) a prorokům. Tato zaslíbení nyní plněna nejsou, neboť biologický Izrael povětšinou odpadl a stát Izrael není královstvím. Budou však naplněna během tisíciletého království, až nastane vláda Ježíše Krista, Davidova biologického potomka. Pak ale přichází problém novozákonní práce se starozákonním proroctvím. Ve svém letničním kázání například apoštol Petr uvedl, že se děje to, „co bylo řečeno ústy proroka Jóele“ (Sk 2,16). Jóelovo proroctví ale podle dispenzacionalistů platí pro milénium a zaslíbení o vylití Ducha ze vztahuje pouze na národ Izrael. Podle příkladného dispenzacionalisty Arnolda Fruchtenbauma, který měl na začátku září přednášky v Praze na Jaboku, se tedy ve Skutcích 2 Jóelovo proroctví nenaplnilo⁵.

Bylo by v pořádku, kdyby Fruchtenbaum správně rozeznal, že proroctví může mít několikeré nebo postupné naplnění, zde například jedno ve Skutcích 2 a jedno během milénia. Mám však podezření, že toto Fruchtenbaum plně nerozeznává a že jeho „izraelologie“, tedy odvětví teologie zdůrazňující úlohu národa Izrael během milénia, jej tlačí k úskoku při exegezi Skutků 2, když musí Petrova slova obcházet nějakým podivným vysvětlením. Pokud Petr ve Skutcích 2 říká, že se děje to, co bylo řečeno v Jóelovi 3, proč Fruchtenbaum trvá na doslovném budoucím naplnění? Jiná řešení zohledňující časovou flexibilitu proroctví by byla na místě a nacházela by oporu i v jiných případech, Fruchtenbaum však jako adresáta proroctví musí vidět pouze svůj národ Izrael. Nic naplat, jeho teologie informovala jeho exegezi!

Závěrečná poznámka

Zatím tolik tedy k příkladům toho, co se stane, když se v hermeneutickém rámci změní tok informace a plyne od teologie směrem k exegezi a k pozadí, byť by měl plynout opačným směrem. Pokud budu mít čas, rád bych uvedený diagram doplnil o jednu záludnou šipečku v prostřední části. Ta šipka by směřovala od kánonu ke slovu, aby se kruh uzavřel a týkala by se toho, jak exegeze Nového zákona informuje exegezi Starého. O tom ale opravdu jindy.

-
1. Christopher B. Ansberry & Christopher M. Hays et al., *Evangelical Faith and the Challenge of Historical Criticism*, 37 a dále
 2. viz např. J. H. Walton, *The Lost World of Adam and Eve* a D. Alexander, *Creation or Evolution*
 3. Dubovský et al., *Genezis* (Trnava, 2008), 256
 4. Tamt., 558
 5. Arnold Fruchtenbaum, „Israelology (Part 6 of 6)“ In: *Chafer Theological Seminary Journal* 5.3, <http://chafer.nextmeta.com/...s/v6n3_3.pdf>, 63

<https://selah.diet/teologie/smer-informace-v-hermeneutickem-ramci/>